

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ-4101-13-02/2013

P/13/138

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/13/138 – Ochrona gruntów rolnych Skarbu Państwa przed nieuprawnionym wykorzystywaniem.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
<i>Kontroler</i>	Radosław Kropiowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 85891 z 21.08.2013 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie ¹ .
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Dyrektorem Zarządu ² od 10 lipca 2008 r. jest Tomasz Płowens. (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli, pozytywnie ocenia³ działalność Zarządu w latach 2009 – 2013 (do 30.06.) w zakresie ochrony gruntów rolnych Skarbu Państwa przed nieuprawnionym wykorzystywaniem.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Powyższą ocenę uzasadnia sprawowany przez Zarząd skuteczny nadzór nad administrowanym terenem, zapewniający należyłą ochronę gruntów rolnych Skarbu Państwa przed ich bezprawnym wykorzystaniem.

¹ Dalej: Zarząd.

² Dalej: Dyrektor.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Gospodarowanie gruntami rolnymi Skarbu Państwa ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania przed ich nieuprawnionym wykorzystywaniem

Opis stanu
faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą Zarząd w imieniu Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego⁴ gospodarował gruntami Skarbu Państwa (SP) przekazanymi w trwały zarząd⁵ o powierzchni:

- a) 39.495,8 ha (wg stanu na 31.12.2009 r.), z których 0,1311 ha (0,0003%), było rozdysponowanych na podstawie 9 umów użyczenia;
- b) 42.311,16 ha (wg stanu na 31.12.2010 r.), z których 11,9115 ha (0,03%) było rozdysponowanych na podstawie 21 umów użyczenia;
- c) 42.728,47 ha (wg stanu na 31.12.2011 r.), z których 0,0592 ha (0,0001%) było rozdysponowanych na podstawie 19 umów użyczenia;
- d) 47.551,66 ha (wg stanu na 31.12.2012 r.), z których 2,6921 ha było rozdysponowana na podstawie 25 umów użyczenia;
- e) 47.581,48 ha (wg stanu na 30.06.2013 r.), z których 6,9097 ha było rozdysponowana na podstawie 15 umów użyczenia.

(dowód: akta kontroli str. 415, 469-470)

Zarząd nie dysponował danymi w zakresie gruntów rolnych SP pozostających w trwałym zarządzie wg stanu na koniec lat 2009-2012 z wyszczególnieniem powierzchni gruntów rolnych ogółem, gruntów rolnych nierozdysponowanych oraz gruntów rolnych rozdysponowanych.

(dowód: akta kontroli str. 161)

Tomasz Płowens oświadczył, że na podstawie prowadzonej w Zarządzie ewidencji nie można przedstawić danych o powierzchni gruntów rolnych SP ogółem, a także powierzchni gruntów rolnych rozdysponowanych i nierozdysponowanych, gdyż Zarząd sprawując kontrolę nad mieniem SP będącym w trwałym zarządzie Marszałka nie dysponuje gruntami rolnymi będącymi w użytkowaniu rolniczym. W ewidencji gruntów SP pozostających w trwałym zarządzie Marszałka (Zarządu) uwzględnione są cieki, kanały, wały przeciwpowodziowe, stacje pomp oraz jeziora. Zarząd nie ma możliwości obliczenia powierzchni działki stanowiącej grunt rolny oznaczony symbolem R, S, I, PS, TR lub N, ponieważ w ewidencji nie są uwzględniane odrębne dane z podziałem na użytki.

(dowód: akta kontroli str. 161)

Z zawartych w latach 2009-2013 (do 30.06.) 89 umów użytkowania o łącznej pow. 21,7036 ha, 46 umów dotyczyło nieodpłatnego udostępnienia 7,4622 ha, a 43 umowy odpłatnego udostępnienia 14,2414 ha za łączną kwotę opłat rocznych 16.452,52 zł. W zależności od przedmiotu umowy stawki za użytkowanie 1 m² wynosiły 0,20 zł, 0,81 zł, 1,63 zł, 8,13 zł i 12,19 zł i były zgodne z obowiązującym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie wysokości opłat rocznych za oddanie w użytkowanie gruntów pokrytych wodami⁶. Przedmiotem rozdysponowania były tereny pod wodami wykorzystywane m.in. na cele

⁴ Dalej: Marszałek.

⁵ Była to całość gruntów pozostająca w dyspozycji Zarządu.

⁶ Dz.U. Nr 13, poz. 90. Dalej: rozporządzenie z dnia 18 stycznia 2006 r.

posadowienia pomostów, przepustów, jazów, wylotów kanalizacji, oraz jeziora na cele rekreacyjne.

(dowód: akta kontroli str. 224-235)

Zarząd w latach 2009-2013 (do 30.06.) nie udostępniał nieruchomości SP⁷ na podstawie umów innych niż umowy użytkowania.

(dowód: akta kontroli str. 412-414)

W toku kontroli objęto analizą wybranych celowo⁸ 10 umów (wraz z poprzedzającym ich zawarcie postępowaniem) udostępnienia nieruchomości SP⁹, z tego 5 umów odpłatnego udostępnienia nieruchomości o powierzchni 5.239 m² i wartości opłaty rocznej 9.631,91 zł oraz 5 nieodpłatnego udostępnienia nieruchomości o pow. 66.366 m². Zarząd nie przyjął wewnętrznych procedur rozpatrywania wniosków o odpłatne lub nieodpłatne udostępnianie nieruchomości SP, w żadnym z 10 przypadków Zarząd nie przekazywał do publicznej wiadomości ogłoszenia o udostępnieniu nieruchomości, w 9 na 10 postępowań w sprawie był złożony 1 wniosek; w każdej umowie było wpisane prawo Zarządu do kontroli przedmiotu umowy, Zarząd przeprowadził 2 kontrole¹⁰; wszystkie umowy dotyczyły oddania w użytkowanie gruntu pod wodami.

(dowód: akta kontroli str. 344-350, 351-352)

Tomasz Płowens wyjaśnił, że w kwestii gospodarowania mieniem SP pokrytym wodami płynącymi będącym w trwałym zarządzie Marszałka, oddawanym w użytkowanie stosuje się przepisy art. 20 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne¹¹ oraz rozporządzenia z dnia 18 stycznia 2006 r., w związku z czym nie zachodzi potrzeba przyjmowania wewnętrznych procedur rozpatrywania wniosków o odpłatne lub nieodpłatne oddanie w użytkowanie ww. nieruchomości.

(dowód: akta kontroli str. 356)

W zakresie prowadzonych kontroli Tomasz Płowens oświadczył, że kontrole i przeglądy urządzeń wodnych i śródlądowych wód powierzchniowych są prowadzone na podstawie opracowanych przez Zarząd z datą 09.02.2009 r. „Wytycznych organizacji przeprowadzania kontroli i przeglądów urządzeń wodnych i śródlądowych wód powierzchniowych na terenie Województwa Zachodniopomorskiego”.

(dowód: akta kontroli str. 370-403)

Zarząd nie zawierał umów odpłatnego lub nieodpłatnego użytkowania z obecnymi lub byłymi pracownikami.

(dowód: akta kontroli str. 164)

W zakresie przyjętego przez Zarząd sposobu podawania do publicznej wiadomości informacji i zasadach oddawania gruntów SP do odpłatnego lub nieodpłatnego użytkowania Tomasz Płowens oświadczył, że informacje dotyczące trybu oddawania osobom trzecim w użytkowanie gruntów pokrytych wodami, w zależności od tego na potrzeby, jakiego rodzaju przedsięwzięcia zostają przeznaczone umieszczone są na stronie internetowej Zarządu w zakładce „O Zarządzie Melioracji” pod hasłem „Umowy użytkowania”. Na stronie internetowej Zarządu był zamieszczony wzór

⁷ Np. umowy dzierżawy, użyczenia. Zarząd nie oddawał nieruchomości w trwały zarząd innym podmiotom

⁸ Kierując się wysokością opłaty rocznej i powierzchnią udostępnianą.

⁹ 12% zawartych umów. Powierzchnia nieruchomości w badanych umowach stanowiła 33% całej powierzchni udostępnionej za opłaty roczne, a opłata w kwocie 9.631,91 zł stanowiła 59% sumy wszystkich opłat.

¹⁰ Które stwierdziły wykonanie przedmiotu umowy zgodnie z zawartą umową użytkowania.

¹¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 145 ze zm. Dalej: ustawa Prawo wodne.

„wniosku o zawarcie umowy na użytkowanie gruntów pokrytych wodami płynącymi“ z możliwością pobrania. Powyższe informacje umieszczone były również na tablicy ogłoszeń tutejszego Zarządu oraz w siedzibach Terenowych Oddziałów Zarządu, uzyskać je można także telefonicznie.

(dowód: akta kontroli str. 138)

W toku kontroli dokonano oględzin tablicy ogłoszeń i strony internetowej Zarządu, w wyniku których stwierdzono, że są na nich umieszczone informacje dotyczące wzoru wniosku o zawarcie umowy na użytkowanie gruntów pod wodami płynącymi, możliwości zawierania umów, opłat za użytkowanie i przypadki zwolnień z ponoszenia opłaty. Na tablicy ogłoszeń oraz na stronie internetowej nie było wykazu nieruchomości, które mogły być lub nie przedmiotem umowy użytkowania.

(dowód: akta kontroli str. 360-369)

Tomasz Płowens wyjaśnił, że przepisy art. 20 ustawy Prawo wodne oraz rozporządzenia z dnia 18 stycznia 2006 r., dotyczą gruntów pokrytych wodami powierzchniowymi płynącymi, w rozumieniu przepisów tej ustawy. Grunty te stanowią odrębny zasób nieruchomości będący niezbywalną własnością SP, w stosunku do którego nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami¹². Grunty te nie podlegają obrotowi cywilnoprawnemu, a jedyną możliwą formą tymczasowego przekazania praw do nieruchomości jest ustawowe oddanie w użytkowanie na podstawie art. 20 ust. 1 ustawy Prawo wodne. W kontekście gospodarowania gruntami pokrytymi wodami płynącymi, stanowiącym własność SP oraz dysponowania tym gruntem, Dyrektor Zarządu nie jest uprawniony do podawania do publicznej wiadomości przez ogłoszenie wykazu nieruchomości SP pokrytych wodami płynącymi będących w trwałym zarządzie Marszałka.

(dowód: akta kontroli str. 355-356)

1.2. Według danych Zarządu, nierozdysponowanych gruntów SP pozostawało na koniec: 2009 r. 39.495,66 ha; 2010 r. 42.299,2485 ha; 2011 r. 42.728,4108 ha; 2012 r. 47.548,9679 ha; 30.06.2013 r. 47.574,5703 ha. Zarząd nie dysponował danymi o powierzchni nierozdysponowanych gruntów rolnych SP.

(dowód: akta kontroli str. 415, 4-7, 161)

Tomasz Płowens wyjaśnił, że zakaz obrotu cywilnoprawnego wymusił na ustawodawcy stworzenie mechanizmu pozwalającego na skuteczne udostępnienie gruntu pokrytego wodami, m. in. do prowadzenia działalności gospodarczej, z jednoczesnym zapewnieniem zachowania wymogów ustawowych wynikających ze specyfiki wód i gruntów nimi pokrytych (warunek pozwolenia wodnoprawnego). Wały przeciwpowodziowe oraz stacje pomp (ani grunty pod nimi) wykazane w załączonym w toku kontroli wykazie nieruchomości SP będących w trwałym zarządzie Marszałka nie są oddawane przez tutejszy Zarząd w użytkowanie ani użyczenie osobom trzecim. Zarząd od 2003 r. do 30 czerwca 2013 r. nie podpisał żadnej umowy użyczenia na zasadach określonych przepisami ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny na grunty pokryte wodami, stanowiące własność SP, niezbędne do prowadzenia przedsięwzięć innych niż określone w art 20 ust. 1 ww. ustawy Prawo wodne.

(dowód: akta kontroli str. 408-409)

¹² Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zm. Dalej: ustawa o gospodarce nieruchomościami.

Zadania Zarządu związane z nadzorem nad administrowanym przez Zarząd obszarem zostały przypisane w regulaminach organizacyjnych¹³ do Terenowych Oddziałów (TO) Zarządu, które m.in. miały współpracować z urzędami gmin i powiatów, Agencją Nieruchomości Rolnych, Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), Agencją Rynku Rolnego, Lasami Państwowymi, Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi w zakresie inwestycji, remontów i modernizacji urządzeń melioracji wodnych podstawowych i szczegółowych, systemów nawodnień i odwodnień; prowadzenia ewidencji wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych, zmeliorowanych gruntów; organizowania utrzymywania wałów przeciwpowodziowych; wykonywania zadań związanych z przygotowaniem projektów umów na użytkowanie gruntów pod wodami publicznymi oraz na użyczenie budowli wodnych oraz prowadzenia kontroli realizacji tych umów.

(dowód: akta kontroli str. 86)

Do zadań kierowników TO bezpośrednio odpowiedzialnych za wykonywanie nadzoru nad administrowanym przez Zarząd terenem należało m.in. prowadzenie i aktualizacja ewidencji wód i urządzeń melioracyjnych oraz zmeliorowanych gruntów, wdrażanie i prowadzenie elektronicznej ewidencji wód i urządzeń melioracyjnych oraz zmeliorowanych gruntów.

(dowód: akta kontroli str. 247-251)

Do zadań TO oraz w zakresach czynności ich kierowników nie zostały wpisane działania związane z przeciwdziałaniem bezprawnemu wykorzystywaniu gruntów rolnych (użytków rolnych) SP.

(dowód: akta kontroli str. 251)

W ewidencji Zarządu (stan na 30.06.2013 r.) były ujęte 643 działki, których rodzaj użytków był inny niż tylko W, lub Wp. Zarząd dysponował danymi o powierzchni 546 działek, która wynosiła 2.914,6 ha, w tym powierzchnia 214 działek wynosiła ponad 0,5 ha, a powierzchnia 97 działek nie była ujęta w ewidencji Zarządu. Działki nie były rozdysponowane, żadna z tych działek nie była, wg danych Zarządu, objęta bezumownym użytkowaniem.

(dowód: akta kontroli str. 166-215)

Tomasz Płowens wyjaśnił, że brak podanej powierzchni działek wynika z braku wydzielenia przedmiotowych działek (wydzielenia gruntu pokrytego wodami płynącymi, wydzielenia wałów przeciwpowodziowych, stacji pomp czy wyodrębnienia wysp z jezior), gdzie aktualnie prowadzone są sprawy uregulowań geodezyjnych czy własnościowych. Po uzyskaniu wiarygodnych – zgodnych ze stanem faktycznym informacji (po wydzieleniu cieków bądź wałów przeciwpowodziowych) dane o powierzchni gruntu zostaną uzupełnione zgodnie z zapisami widniejącymi w ewidencji gruntów.

(dowód: akta kontroli str. 406-407)

W zakresie składników majątkowych, którymi gospodaruje Zarząd, wchodzących w skład innego mienia związanego z gospodarką wodną, o którym mowa w art 14 ust. 4 ustawy Prawo wodne, oraz zaliczania do innego mienia związanego gospodarką wodną, użytków rolnych, tj. użytków oznaczonych jako: R (grunty orne), S (sady), Ł (łąki), Ps (pastwiska trwałe), a także użytki oznaczone jako Tr (tereny

¹³ Wprowadzonych zarządzeniami Dyrektora Zarządu w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Zarządu nr 33/09 z 05.03.2009 r.; 57/09 z 15.04.2009 r.; 103/2009 z 15.07.2009 r.; 30/2010 z 22.03.2010 r.; 165/O/2010 z 19.11.2010 r.; 2/O/2012 z 02.01.2012 r.; 248/O/2012 z 16.10.2012 r.; 37/O/2013 z 22.02.2013 r.

różne) lub N (nieużytki), Tomasz Płowens wyjaśnił, że mając na uwadze art. 14 ust. 4 ustawy Prawo wodne Zarząd posiada w swych zasobach inne mienie związane z gospodarką wodną i są to: grunty, nie będące gruntami pokrytymi wodami powierzchniowymi (np. znajdujące się w czaszy zbiornika, czy stopnia wodnego, poza linią brzegu) oraz urządzenia wodne wymienione w art. 9 ust. 1 pkt 19 Prawa wodnego, m.in. budowle piętrzące, zbiorniki i stopnie wodne, kanały, rowy, wały przeciwpowodziowe. Mienie to, zarówno grunty jak i urządzenia, stanowi własność SP. W przypadku gruntów którymi gospodaruje Zarząd pomimo wielokrotnego występowania w oznaczeniu w ewidencji gruntów zapisów takich jak m.in.: Ł (łąka) Ps (pastwiska trwałe) Tr (tereny różne) czy N (nieużytki) Zarząd, sprawując kontrole nad mieniem SP będącym w trwałym zarządzie Marszałka nie dysponuje gruntami będącymi w użytkowaniu rolniczym jak również nie udostępnia tych gruntów do użytkowania rolniczego. Wszystkie nieruchomości będące w trwałym zarządzie Marszałka, w którego imieniu występuje Dyrektor Zarządu związane są ze statutową działalnością Zarządu.

(dowód: akta kontroli str. 356-357)

Prawidłowość posiadanych przez Zarząd danych w zakresie 214 działek o pow. powyżej 0,5 ha i 97 działek, których powierzchni Zarząd nie określił, sprawdzono na przykładzie 15 losowo wybranych nieruchomości¹⁴, poprzez porównanie ich z danymi zawartymi w ewidencjach gruntów i budynków prowadzonych przez starostów. Z informacji udzielonej w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁵, przez właściwych starostów, wynika że dane dotyczące wszystkich działek były zgodne w zakresie rodzaju użytków rolnych wchodzących w skład działki, jej położenia i numeru ewidencyjnego. A w zakresie powierzchni użytków rolnych wchodzących w skład działki ewidencyjnej były zgodne w 10 z 15 wylosowanych działek.

(dowód: akta kontroli str. 287-289, 290-343)

W bezumownym użytkowaniu pozostawało wg stanu na koniec: 2009 r. i 2010 r. 183 m², 2011 r. 44 m², 2012 r. i 2013 (30.06.) 1.354 m². Były to grunty pod wodami płynącymi oznaczone w ewidencji gruntów symbolem Wp.

(dowód: akta kontroli str. 412-414)

W zakresie prowadzonej przez Zarząd współpracy z innymi podmiotami w zakresie przeciwdziałania bezumownemu użytkowaniu gruntów SP Tomasz Płowens oświadczył, że z uwagi na fakt, iż na dzień rozpoczęcia kontroli na obszarze województwa zachodniopomorskiego występuje jeden przypadek bezumownego korzystania z gruntów pokrytych wodami płynącymi, Zarząd nie współpracuje z innymi podmiotami w tym z ARiMR w zakresie przeciwdziałania bezprawnemu wykorzystywaniu gruntów SP. Zarząd oddaje w użytkowanie tylko grunty SP pokryte wodami płynącymi, będące w trwałym zarządzie Marszałka. W jednym przypadku Zarząd współpracował z Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej w Szczecinie w zakresie korzystania z wód rzeki Krępy bez wymaganego przepisami prawa pozwolenia wodnoprawnego (oraz bezumownego użytkowania gruntu pokrytego wodami płynącymi).

(dowód: akta kontroli str. 144, 153)

¹⁴ Z grupy 311 działek, za pomocą programu Pomocnik Kontrolera wylosowano metodą losowania prostego 15 działek.

¹⁵ Dz.U. z 2012 r., poz. 82 ze zm. Dalej: ustawa o NIK.

Według informacji udzielonej przez ARiMR, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, w okresie objętym kontrolą żadne płatności nie dotyczyły gruntów administrowanych przez Zarząd.

(dowód: akta kontroli str. 254-282, 283-286)

W zakresie kontroli nad sposobem sprawowania nadzoru nad powierzonym mieniem oraz prowadzeniem spraw z zakresu jego rozdysponowania, Tomasz Płowens oświadczył, że zgodnie z § 4 pkt 2 Regulaminu Kontroli Wewnętrznej¹⁶ do form organizacyjnych kontroli wewnętrznej należy m.in. kontrola funkcjonalna, która jest sprawowana z urzędu w ramach obowiązku nadzoru przez Dyrektora oraz przez pracowników na stanowiskach kierowniczych zobowiązanych do wykonania czynności kontrolnych wynikających z umiejscowienia w schemacie organizacyjnym jednostki oraz powierzonego do stosowania zakresu czynności i odpowiedzialności. W związku z czym, kontrole nad powierzonym mieniem oraz prowadzeniem spraw z zakresu jego rozdysponowania prowadzi: Zastępca Dyrektora Zarządu ds. Mienia, Kierownik Zespołu ds. mienia SP i uregulowań własnościowych, Kierownik Terenowego Oddziału Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie (wg właściwości miejscowej).

(dowód: akta kontroli str. 139-140)

W okresie styczeń 2009 r. - czerwiec 2013 r. nie zostało przeprowadzone w Zarządzie zadanie audytowe w zakresie sprawowania nadzoru nad powierzonym mieniem lub prowadzenia spraw z zakresu jego rozdysponowania.

(dowód: akta kontroli str. 153)

W okresie styczeń 2009 r. – czerwiec 2013 r. w zakresie sprawowania nadzoru nad powierzonym mieniem zostały przeprowadzone następujące kontrole wewnętrzne:

a) 2009 r.:

- Kontrola prowadzonej ewidencji jezior, w tym posiadanych pozwoleń wodnoprawnych na urządzenia piętrzące i pomosty – I kwartał 2009 r. (TO Myślibórz, TO Pyrzyce);
- Kontrola realizacji przeprowadzania zmian w ewidencji gruntów i budynków, cieków naturalnych i urządzeń melioracji wodnych podstawowych - I kwartał 2009 r. (TO Szczecin, TO Stargard Szczeciński, TO Gryfino);
- Kontrola realizacji przeprowadzania zmian w ewidencji gruntów i budynków, cieków naturalnych i urządzeń melioracji wodnych podstawowych - I kwartał 2009 r. (TO Goleniów; TO Gryfice; TO Kamień Pomorski);
- Kontrola danych dotyczących rodzaju użytków w ewidencji a ich faktycznym stanem – I-II kwartał 2009 r (TO Gryfino);
- Kontrola realizacji przeprowadzania zmian w ewidencji gruntów i budynków, cieków naturalnych i urządzeń melioracji wodnych podstawowych – II kwartał 2009 r. (TO Choszczno, TO Pyrzyce, TO Myślibórz);
- Kontrola realizacji przeprowadzania zmian w ewidencji gruntów i budynków, cieków naturalnych i urządzeń melioracji wodnych podstawowych - II kwartał 2009 r. (TO Nowogard, TO Wałcz);
- Kontrola realizacji przeprowadzania zmian w ewidencji gruntów i budynków, cieków naturalnych i urządzeń melioracji wodnych podstawowych – IV kwartał 2009 r. (TO Choszczno, TO Stargard Szczeciński, TO Nowogard);
- Kontrola realizacji przeprowadzania zmian w ewidencji gruntów i budynków, cieków naturalnych i urządzeń melioracji wodnych podstawowych – IV kwartał

¹⁶ wprowadzonym Zarządzeniem nr 18/2009 r. Dyrektora Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie z dnia 30 stycznia 2009 r.

Tomasz Płowens oświadczył, że powyższe kontrole dotyczyły m.in. realizacji opracowywania wykazu nieruchomości SP będących w trwałym zarządzie Marszałka, kontroli zapisów oraz wniosków o dokonanie zmian w zapisach w ewidencji gruntów i budynków i nie dotyczyły bezpośrednio umów użytkowania gruntów SP pokrytych wodami płynącymi do odpłatnego bądź nieodpłatnego korzystania (stanowiących mienie SP będącego w trwałym zarządzie Marszałka).

W ramach kontroli funkcjonalnej, która jest sprawowana z urzędu, w ramach obowiązku nadzoru przez Dyrektora oraz pracowników na stanowiskach kierowniczych - prowadzona była bieżąca kontrola procesu udostępniania gruntów SP pokrytych wodami płynącymi do odpłatnego bądź nieodpłatnego korzystania (stanowiących mienie SP będącego w trwałym zarządzie Marszałka).

dowód: akta kontroli str. 154)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Dane ewidencyjne Zarządu dotyczące 5 z 15 wylosowanych działek w zakresie powierzchni użytków rolnych wchodzących w skład działki ewidencyjnej nie były zgodne z danymi właściwych Starostw. Tomasz Płowens wyjaśnił, że w przypadku: 1 działki¹⁷ Starostwo, nie naniosło powierzchni w swojej ewidencji wydanej przez siebie decyzji; 2 działek¹⁸ Zarząd wpisał oznaczenie Tr (bez podziału na użytki widniejące w ewidencji Starosty; 2 działek¹⁹ brak zapisu powierzchni ze strony Zarządu, w związku ze stwierdzonymi rozbieżnościami każda jednostka terenowa Zarządu zostanie zobligowana do sprawdzenia i uzupełnienia wykazu a w przypadku różnic z zapisami w ewidencji gruntów do zaktualizowania i poprawienia błędnych zapisów.

(dowód: akta kontroli str.342-343, 447-448, 449-464)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Zarządu w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Zarządu w zakresie gospodarowania gruntami SP ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania przed ich nieuprawnionym wykorzystywaniem.

2. Egzekwowanie uprawnień właścicielskich SP do gruntów wykorzystywanych w sposób nieuprawniony

Opis stanu
faktycznego

Spośród nierozdysponowanych gruntów SP, którymi w latach 2009-2012 władał Zarząd, bezumownie i za jego wiedzą były wykorzystywane grunty pod wodami płynącymi (oznaczonymi w ewidencji gruntów symbolem Wp) o powierzchni: 183 m² (wg stanu na koniec: 2009 r. i 2010 r.), 44 m² (wg stanu na koniec 2011 r.) i 1.354 m² (wg stanu koniec 2012 r.). Nie wystąpiły przypadki bezumownego wykorzystywania gruntów rolnych SP.

(dowód: akta kontroli str. 154-157, 354, 357-358, 412-414)

¹⁷ Nr 321102_2.0019.123

¹⁸ Nr 320703_5.0025.21/3 i 320703_5.0015.8/7

¹⁹ Nr 321504_5.0107.125/9 oraz 321404_2.0006.405/1

Zarząd w latach 2009-2013 podejmował następujące działania mające na celu ochronę przed nieuprawnionym wykorzystaniem gruntów SP (grunty pod wodami płynącymi):

- a) skierował 1 pozew²⁰ o zapłatę kwoty 15.993,28 zł należności z tytułu bezumownego korzystania z gruntów pod wodami płynącymi (do dnia rozpoczęcia czynności kontrolnych nie odbyła się żadna rozprawa w sądzie),
- b) jednokrotnie uczestniczył, jako oskarżyciel posiłkowy, w postępowaniu sądowym w sprawie korzystania z wód bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego na szczególnie korzystanie z wód dla potrzeb stawów rybnych²¹ (sąd uniewinnił obwinionego od popełnienia zarzucanego czynu²²),
- c) wysłał 11 wezwań o zapłatę z tytułu bezumownego użytkowania gruntu pokrytego wodami płynącymi, z tego 10 wezwań do osób fizycznych na kwoty od 71,92 zł do 226,57 zł i 1 wezwanie do osoby prawnej na kwotę 15.993,28 zł (po 6 wezwaniach do osoby fizycznej²³ i 1 do osoby prawnej należności nie zostały uregulowane; natomiast należności wynikające z pozostałych wezwań zostały uregulowane).

(dowód: akta kontroli str.154-161)

Zarząd w latach 2009-2013 nie prowadził w badanym zakresie żadnej egzekucji komorniczej.

(dowód: akta kontroli str.158)

W zakresie zorganizowania kontroli prawidłowości i skuteczności egzekwowania uprawnień właścicielskich SP Tomasz Płowens oświadczył, że:

- kontrole w odniesieniu do gruntów pokrytych wodami będących w trwałym zarządzie Marszałka w imieniu którego występuje Dyrektor Zarządu prowadzi: Zastępca Dyrektora Zarządu ds. Mienia, Kierownik Zespołu ds. mienia SP i uregulowań własnościowych oraz Kierownicy Terenowych Oddziałów Zarządu, zgodnie z zakresami czynności;
- do przygotowywania pism dotyczących występowania wobec bezumownych użytkowników z żądaniem wydania nieruchomości, przywrócenia poprzedniego stanu oraz zaniechania naruszeń, inicjowania postępowań sądowych mających na celu wyegzekwowanie roszczeń związanych z wykorzystaniem gruntów pod wodami płynącymi odpowiedzialny jest pracownik komórki MG- Wieloosobowe stanowisko ds. Umów użytkowania gruntów pokrytych wodami płynącymi, odszkodowań skarg oraz podatków ze ścisłą współpracą z Zespołem Radców Prawnych zatrudnionych w Zarządzie;
- do inicjowania oraz przygotowywania pozwów do sądu za bezumowne korzystanie z gruntu pokrytego wodami a także występowania w charakterze pełnomocnika Zarządu w postępowaniu sądowym i innymi organami orzekającymi jest Zespół Radców Prawnych.

(dowód: akta kontroli str.152)

²⁰ Z 05.04.2013 r.

²¹ Tj. o wykroczenie z art. 192 ust. 1 ustawy Prawo wodne.

²² Wyrok z 12.12.2012 r.

²³ Z tego 2 wezwania dotyczące bezumownego korzystania w 2012 r. z 44 m² gruntów na kwotę 71,72 zł; 2 wezwania z 08.04.2013 r. dotyczące 2013 r. na kwotę 71,92 zł i z 18.06.2013 r. na kwotę 73,74 zł (w tym 2,02 zł odsetek liczonych od 01.04.2013 r. do 18.06.2013 r.)

W latach 2009-2013 (do 30 czerwca) nie były przeprowadzane kontrole wewnętrzne dotyczące: a) występowania Zarządu wobec bezumownych użytkowników z żądaniem wydania nieruchomości, przywrócenia poprzedniego stanu posiadania lub zaniechania naruszeń, b) inicjowania postępowań sądowych mających na celu wyegzekwowanie ww. roszczeń związanych z wykorzystywaniem gruntów rolnych w sposób nieuprawniony.

(dowód: akta kontroli str.161)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Zarządu w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania Zarządu w zakresie egzekwowania uprawnień właścicielskich SP do gruntów wykorzystywanych w sposób nieuprawniony.

IV. Wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i ustalenia kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o rozważenie podjęcia działań mających na celu prowadzenie ewidencji gruntów pozostających w trwałym zarządzie, z uwzględnieniem powierzchni wszystkich użytków gruntowych wchodzących w skład działek ewidencyjnych (w tym oznaczonych jako R, S, Ł, Ps, Tr, N i in.).

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, dnia listopada 2013 r.

Kontroler

Radostaw Kropiowski
główny specjalista k.p.

Dyrektor

Delegatury NIK w Szczecinie

